

ETTERMÆLE

AV OLAV DUUN

RIKSTEATRET

Olav Duun

Programredaktør: ..... Torhild Viken
I redaksjonen: ..... Inger Brun, Anne Marie Krafft, Janecke Madsen
Foto: ..... Frits Solvang
Trykk: ..... Enersens Trykkeri a.s. Oslo

Vår bortkomne dramatikar

I 1937 hadde Det Norske Teatret urpremiere på «Medmenneske» av Olav Duun i Teatersalen i Bøndernes Hus. Med Lars Tvinde som djevelsk og djevelsk god Didrik Dale, med Ragnhild Hald som Ragnhild, Dagmar Myhrvold som Tale og Astrid Sommer som Kvitugla, alle prestasjonar det går gjetord om, vart framsyninga ein stor siger for dikteren og for teatret. Olav Duun hadde sjølv dramatisert i samarbeid med instruktøren Knut Hergel, dels skreiv han nye replikkar, dels stod dialogen i romanen. Alle Duuns episke storverk ropar høgt om ein dramatikar som ikkje skreiv dramatikkk. Han hadde det djuppsykologiske innsyn i sinnsliv og menneskelege reaksjonar som særmerkjer all stor dramatisk dikting, dens sans for berande konflikt som gjev eit stoff dramatisk spenning og struktur. Han kunne skrive replikkar så det song, rett ut av folkelivet i hans Namdalsmiljø, og han kunne gestalte eit rikt og originalt persongalleri med suveren og sikker hand. Hadde Det Norske Teatret på eit tidleg tidspunkt fått den mannen til å skrive for scenen,

kunne nynorsken hatt *sin* Ibsen på sokkel utanfor huset som snart skal reise seg i Karl Johankvartalet. Og så vart det berre «Medmenneske» som vart dramatisert mens Olav Duun levde.

Som roman har «Ettermæle» kriminalromanens spenning, men under går ein stri straum av anna slags spenning. Det vart mi oppgave som dramaturg å få begge desse spenningselementa til å fungere i scenerommet, slik at det sterke, men heile tida episke retrospektive dramaet kunne fengsle også *der*. Eg fann det rett å halde meg strengt til Duuns eige replikkverk og grunnkomposisjon, men med knappare dialog og kortare sekvensar enn i romanens roleg flytande form. I romanen går den heimkomne Brynjar rundt i bygda og søker opp folk, på leiting etter sin eigen far og etter trådane i den innfløkte løyndomsfulle vev av hendingar som førde fram til sletta i skogen der mor hans var funnen død. Under arbeidet *såg* eg han etterkvart, vandrande rundt i scenerommet. Bygdefolket steig fram til han, ein for ein, ut or

Arne Lindtner Næss og Marianne Mørk.

mørket, kva med sin særlege lagnad som ein aura ikring seg. Dei fortalde sitt og vart borte att. Ingen tyngjande kulisseskiift måtte få hefte Brynjars møte med dei andre og spenningsstraumen. Eg såg Torberg sitja for seg sjølv i si mørke, utilgjengelege verd, og overalt, i alle scener var den døde Arna usynleg til stades, med eit lys som strøynde ut frå henne. Dei to er hovudfigurar i det drama som har røter langt tilbake i fortida og fullbyrdar seg kring den leitande sonen.

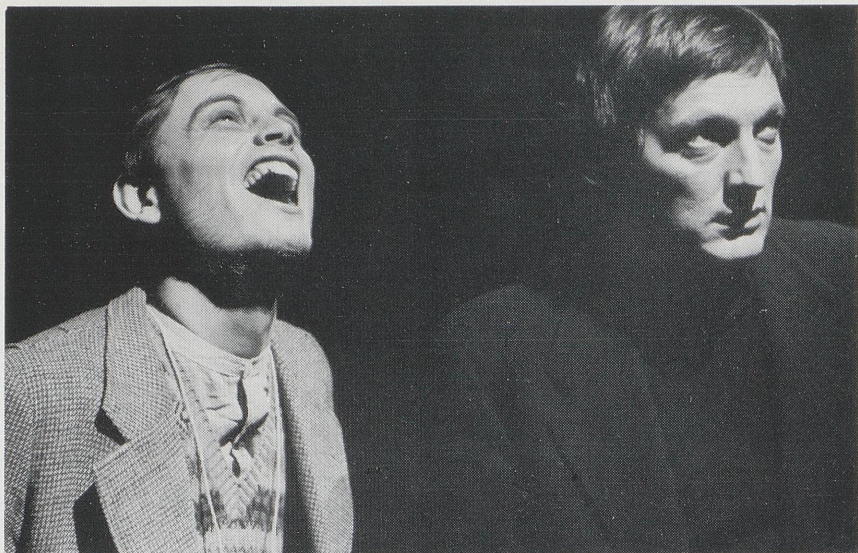
«Ettermæle» er ein roman om levd liv. Scenedramaet må også

vera det: fortida må få vekse fram og bli nær og levande gjennom spelet. *Det* stiller spesielle krav til den sceniske framføringa: det måtte løysast, meinte eg, i ein balansegang mellom realistisk, men stramt spel og ei sceneteknisk forenkling som trekkjer fram skiftande spel plassar med forte grep så ingenting tyngjer og stansar framdrifta. Og dei sterke fargerike personar Brynjar møter på sin veg, må i glimt få vera der med sitt eige liv, som toppar av isfjell, men likevel underordna ein streng scenisk heilskap.

Tormod Skagestad

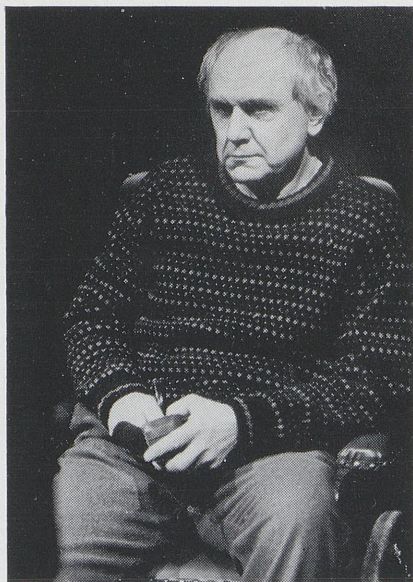
Johan Kjelsberg

Pål Øverland og Arne Lindtner Næss.

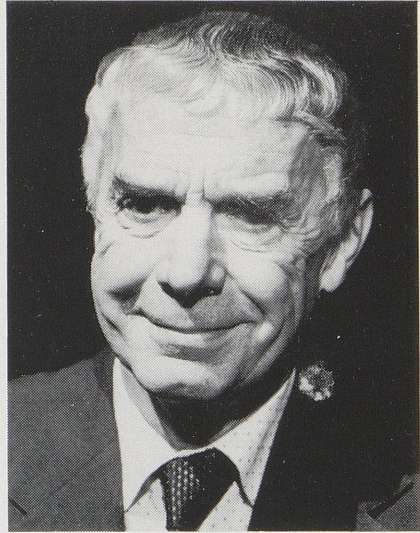

Rønnaug Alten

Jonas Brunvoll

Tormod Skagestad

Tormod Skagestad har både dramatisert og sett i scene kveldens framsyning, «Ettermæle» av Olav Duun. For dette arbeidet fekk han Kriticarprisen i 1977, etter at skodespelet hadde vorte vist i høve hundreårsjubileet for Olav Duuns fødsel.

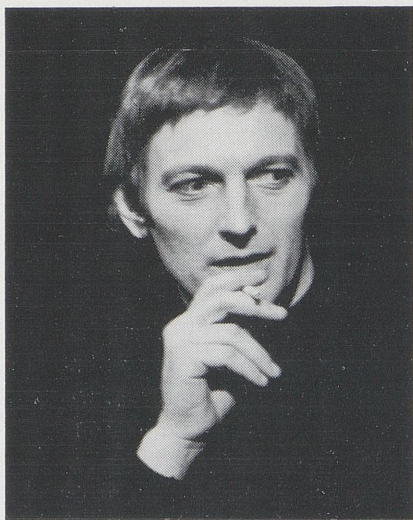
Tormod Skagestad (f. 1920) er fødd i Krødsherad, og har studert ved Universitetet i Oslo og ved University of Wisconsin. Han debuterte som lyrikar like etter krigen med samlinga «Om fjellprofilan låg ei gullrand spend», sia følgde fleire samlingar. I 1950 kom det første høyrespelet hans, «Mørke vindar», skrive for Radioteatret. Same året vart han fast tilsett ved dette teatret, og skreiv ei rekke høyrespel som også har vorte kringkasta i Sverige,

Finland, Island, Vest-Tyskland, Østerrike, Sveits, Holland, Polen, Jugoslavia og Japan.

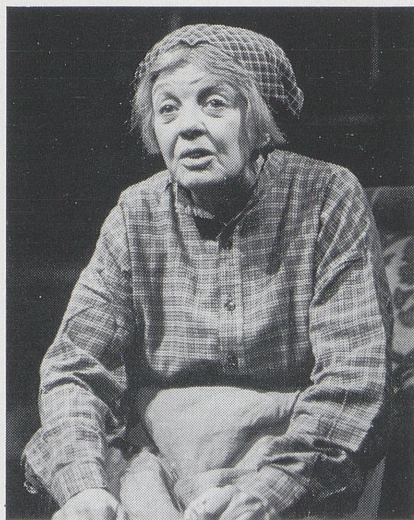
Frå 1953 har Skagestad sitt namn vore uløseleg knytt til Det Norske Teatret. Han arbeidde først som kunstnarleg konsulent, og var i tida 1960 — 1979 teatersjef. I dag er han konsulent og instruktør ved dette teatret. Her har alle skodespela til Skagestad hatt urpremiere, m.a. «Flyplassen», «Byen ved havet», «Ragnhildstreet», «Det stig av hav». Allereie i 1954 vart han heidra med norsk førstepremie i ei nordisk dramatikktevling for skodespelet «Under treet ligg øksa». I tida som teatersjef vann han ry m.a. for dramatiseringa av Sigrid Undset sin trilogi om Kristin Lavransdatter.

Svein Haagenes og Arne Lindtner Næss.

Arne Lindtner Næss

Edel Eckblad

Arne Walentin

er mannen bak kostyma og scenebiletet til «Ettermæle», ei av alle dei framsyningane Walentin og Skagestad har skapt saman.

Walentin er fødd i Oslo i 1915, og byrja alt som 15-åring å arbeide på Det Norske Teatret. Først var han assistent på målar salen. I 1937 debuterte han som scenograf med «Såmenn» av Jean Giono. Han har sia vore fast knytt til dette teatret, men har òg arbeidd ved dei fleste scener i landet, m.a. ved Folketeatret og Operaen, og gjesta scener i Sverige, Danmark, Finland og Tyskland.

Walentin har hatt ansvaret for

den sceniske utforminga ved ei lang rekke teaterstykker. Han har arbeidd med greske tragediar, med Shakespeare, med Ibsen og med Tsjekhov, og han har skapt scenebiletet ved fleire musikkspel, m.a. «Oklahoma».

Ved ei europeisk teatermønstring i Paris i 1963 vart Walentin heidra med Unge Kritikares pris for scenografien til «Peer Gynt». I 1970 fekk han Kriticarprisen for sitt arbeid med Strindbergs skodespel «Til Damaskus». I den seinaste tida har Walentin hatt scenografien til «Stiftelsen» og til «Anne Pedersdotter» for det Norske Teatret.

ETTERMÆLE

AV OLAV DUUN

DRAMATISERT AV TORMOD SKAGESTAD

Regi	Tormod Skagestad
Scenografi	Arne Walentin
Hår/sminke	Hanne Revold
Språkkonsulent	Leif Mæhle

Turné-leiar/inspisient	Ole Lillo-Stenberg
Oppsettingsleiar	Pål Brantzeg
Stillverkskjørar	Mari Alvim
Teknikarar	Ståle Hanssen, Wenche Larsson Heddy Smevaag, Gro Solemdal

ROLLENE:

Torberg, bonde	JOHAN KJELSBERG
Brynjar, son hans	ARNE LINDTNER NÆSS
Turid, dotter hans	MARIANNE MØRK
Faster Dina, søster hans	RØNNAUG ALTEN
Dåret	EDEL ECKBLAD
Ane-Margit	INGRID ØVRE WIIK
Tørris, bonde	JONAS BRUNVOLL
Otte, brorson hans	NORALV TEIGEN
Ingolf	SVEIN HAAGENSEN
Mattias	PÅL ØVERLAND
Killius	DAN FOSSE

Premiere på Voss 22. januar 1981.

Framsyninga varer ca. 2 timar og 35 minutt med pause.

Olav Duun ved arbeidsbordet heime. Omkring 1930.

Men frampå vegen snudde ho seg imot han att. Da var ho lys i andletet og let auga kvile på han: — Sei meg kva du skal bli. For alvor? For det synes eg eg har rett til å spørja deg om, likevel. — Eg skal bli diktar! lo han. — Diktar? Kan du ikkje snakke alvorlig, da! Diktar? — Ja, gut, ein stor ein! Nei, eg skal ikkje setta i hop noka bok, ikkje, for det første, da. Ikkje laga viser og dikt heller, det held eg for skam, — eg laga mange på turen nedover, men. — Kva om, da? — Nå, det var no om — — nei, det får vera det same. Men eg har tenkt ut noko rart. Eg skal ta folk og syne dei fram. Eg likar folk, eg. Syna dei fram, ser du. — Skodespel, altså. — Javel, dei kallar det så, ja. Eg var flittig i veg og såg på dei da eg budde i Trondheim den vinteren. Men eg skal ikkje laga noko skval om at «elsker du meg» og at «skjebnen skiller oss», det står det nok av i bøkene, og dessutan skulle eg vera

ferdig med det no. Eg vil syne fram folket som kjem stomlande hit gjennom gamletida og mørkret og har berre svartmakta rundan ikring seg. Eg vil syne fram han som tok tak med Satan, og vann, for han er den største. Vann, ja, så dei torde ande og le som dei lysta, det var ein stor dag, det vara i hundretals år kanskje. Å, gut eg ser dei, dei kjem heile hopen, dei renger av seg mørkret og maktene og rusar blindt fram i lyset og blir ståande og glåme, ser mest ikkje det slag. Eg synes eg er midt i lag med dei, at eg har gjort ferda með dei, i blinda all vegen! Eg vil vise dykk den gongen da dei vart vår kvarandre. Og så den gongen da ein eller annan blir vår seg sjølv. Og til slutt skal de få sjå striden, den store striden, når dei er alle imot ein og ein imot alle. Han som taper all ting og enda vinn. Og mangt anna.

Frå Olav Duun: «Odin».

Olav Duun's verk:

Løglege skruvar og anna folk	1907
Marjane	1908
Paa tvert	1909
Nøkkxsjølia	1910
Gamal jord	1911
Hilderøya	1912
Sigyn	1913
Tre venner	1914
Harald	1915
Det gode samvite	1916
Paa Lyngsøya	1917
Juvikingar	1918
I blinda	1919
Storbrylloppe	1920
I eventyre	1921
I ungdommen	1922
I stormen	1923
Blind-Anders	1924
Straumen og evja	1926
Olsøygutane	1927
Carolus Magnus	1928
Medmenneske	1929
Vegar og villstig	1930
Ragnhild	1931
Ettermæle	1932
Siste leveåre	1933
Gud smiler	1935
Samtid	1936
Menneske og maktene	1938

Noraly Teigen

Ingrid Øvre Wiik

Marianne Mørk^r

*Frå venstre: Arne Lindtner Næss, Noralv Teigen,
Johan Kjelsberg, Marianne Mørk.*

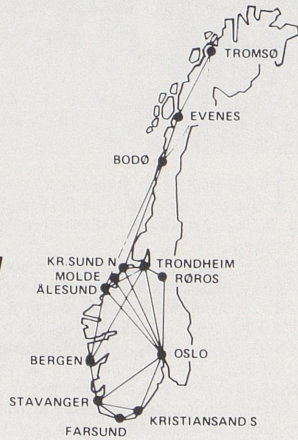

Arne Lindtner Næss og Dan Fosse.

**Fly
i Norge
med...**

**BRAATHENS
SAFE**

Flyet som kostet \$1

Denne B-17 «Flying Fortress» ble overtatt fra det amerikanske flyvåpen i 1945 for en pris .av \$1.

Hadde flyet til en dollar vært en del av vår flypark i lang tid, ville SAS neppe utviklet seg til å bli et av verdens største internasjonale flyselskap.

Men i de dager, da tilgangen på materiell var knapp og økonomien stram, var dette flyet et funn: En utrangert flyvende festning med en rekke tokt over Europa bak seg, var med visse modifikasjoner vel egnet for de aktuelle oppgaver.

Velegnet – med visse modifikasjoner har i alle år vært et gjennomgangstema for SAS flykjøp. Fra denne flyvende festningen, som ble modifisert til sivilt bruk av SAAB og frem til A 300 som gjennomgikk 400 større og mindre endringer før den ble SAS Airbus.

SAS Airbus er den første A 300 med Pratt & Whitney-motorer – de samme som SAS bruker i sine 747 Jumbojet. Dermed kan folkene på SAS' verkstedbase gå til full overhaling av en motor-type de kjenner og har

lang trening med. Vi kan med andre ord utnytte våre menneskelige, tekniske og økonomiske ressurser optimalt.

SAS Airbus har også andre og nyere bremses og ett av de fire flyene får dessuten en større dør med tanke på større palle-enheter. De to første SAS Airbus er allerede i trafikk. Oslo, København, Stockholm, London, Paris og Madrid er nå med i SAS Airbusnett. Og i løpet av et knapt år, vil flåten av SAS Airbus være oppe i 4.

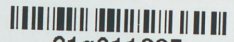
I tillegg har SAS opsjon på ytterligere 8 fly av denne typen som gir «widebody-komfort» til passasjerer også på kortere ruter, dvs. strekninger med en flytid på 1/2 til 4 1/2 time.

«Velegnet med visse modifikasjoner» koster SAS Airbus 165.000.000 kroner pr. stk. – eller \$ 33.000.000.

Vi regner likevel at SAS Airbus på alle måter er en bedre investering enn den som ble gjort den gang på \$1.

Ettermæle : Olav Duun ; d

21g011665